

## Wie wordt de nieuwe baas? Het probleem is actueel in Iran, bij de FNV en in Rusland



Door [Paul Frentrop](#) - 18 februari 2025  
Geplaatst in [Leiderschap](#)

Begin dit jaar liet de democratie zich weer eens van zijn beste kans zien. Bij de begrafenis van de 39<sup>ste</sup> Amerikaanse president Jimmy Carter bevonden zich onder de aanwezigen vijf van zijn zes opvolgers: Bill Clinton, George W. Bush, Barack Obama, Donald Trump en Joe Biden. (Zijn directe opvolger Ronald Reagan, is reeds overleden).

Alleen in een democratie kunnen zoveel voormalige staatshoofden bij elkaar komen. We zouden daarom kunnen stellen: we definiëren een land als democratisch indien tenminste X voormalige leiders nog in leven zijn.

Voor de Verenigde Staten geldt vandaag  $X = 4$ . Zwitserland staat met  $X = 29$  fier bovenaan in de ranglijst der democratie. Maar  $X = 3$  zou al een mooi toetredingscriterium zijn voor de Europese Unie of voor de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties. (Een test die Nederland overigens niet zou doorstaan. Hier leeft nog slechts één voormalig staatshoofd, dus hier geldt:  $X = 1$ ).

### Erven of verkiezingen?

Al meer dan vijfduizend jaar worstelt de mens met het opvolgingsvraagstuk en hij heeft in al die tijd eigenlijk maar twee oplossingen bedacht: Erfelijkheid of verkiezingen. Beide kennen hun beperkingen.

Bij erfopvolging zijn die duidelijk. Wat te doen bij meerdere erfgenamen? Het land onder hen verdelen, zoals de familie van Karel de Grote deed, leidt tot chaos. De andere vermoorden, zoals

## Wie wordt de nieuwe baas? Het probleem is actueel in Iran, bij de FNV en in Rusland

gebruikelijk was bij de Ottomanen, werkt beter. Maar wat als de enige erfgenaam ongeschikt is, bijvoorbeeld waanzinnig? De geschiedenisboeken staan vol met verhalen over deze problematiek. Ook worstelen familiebedrijven met dit euvel.

De keuze blijft moeilijk. Onder moslims kan men het al meer dan duizend jaar niet eens worden over erven of verkiezingen. Sinds Mohammed in het jaar 632 overleed zijn sjieten zijn nog steeds verbolgen dat niet zijn neef en schoonzoon Ali, maar zijn vriend Aboe Bakr tot de nieuwe kalief werd gekozen. De aanhangers van Ali meenden (nog steeds) - net als de Nederlandse grondwet - dat een staatshoofd alleen op basis van familiebanden die functie verdient.

Die vraag wordt weer actueel in Iran ( $X = 0$ ), waar ayatollah Ali Khamenei sinds 4 juni 1989 het staatshoofd is. De hoogste leider wordt daar benoemd door de Raad van Experts (een systeem waarvan ik altijd denk dat D66 dat ook graag in Nederland zou invoeren). De heer Khamenei is ver in de tachtig. Zijn zoon Mojtaba Khamenei wordt genoemd als opvolger. We moeten afwachten wat de experts besluiten.

De langst levende organisatie ter wereld heeft het opvolgingsprobleem duizend jaar geleden al opgelost. Toen het christendom staatsgodsdienst was, werd de paus gewoon benoemd door de keizer. Maar toen die zijn zeggenschap over West-Europa verloor, wisten kerkelijke ambtenaren aan de macht te komen. Vanaf de elfde eeuw werd de paus gekozen. Niet door alle gelovigen, maar door de hoogste religieuze ambtenaren (kardinalen). Die ambtelijke besluitvorming duurde vaak echter nog langer dan een hedendaagse kabinetsformatie. Toen de zetel drie jaar vacant bleef, was de bevolking van het Italiaanse stadje waar men vergaderde op 8 januari 1270 het zat. Men sloot de verkiezingsruimte af van de buitenwereld, het dak van de vergaderzaal werd deels verwijderd en de kardinalen kregen alleen nog (regen)water en droog brood. Dat versnelde het proces. Deze nieuwe procedure heet sindsdien conclaaf (van het Latijnse *cum clave*, met de sleutel) en wordt in grote lijnen nog steeds gevolgd.

## FNV en de organisatie van verkiezingen

Democratie is geen garantie dat verkiezingen goed verlopen. Zo konden in 2020 bij de verkiezing van de lijsttrekker van het CDA ( $X=7$ ) leden hun stem uitbrengen op Hugo de Jonge, Pieter Omtzigt of Mona Keijzer. Hugo de Jonge won en maakte Omtzigt zijn *running mate*. Maar even later benoemde het partijbestuur Wopke Hoekstra tot lijsttrekker. In de Nederlandse politiek heeft deze gang van zaken meer los gemaakt dan de 5,1 miljard euro die Hugo de Jonge als minister van VWS volgens de Rekenkamer onrechtmatig heeft uitgegeven.

Ook bij vakcentrale FNV ( $X = 4$ ) staat de procedure nu ter discussie. Daar kiest het Ledenparlement de 17 leden van het Algemeen Bestuur, maar eerst wordt de voorzitter rechtstreeks gekozen door alle leden. Zowel de zittende voorzitter als de vicevoorzitter zijn dit keer kandidaat. Dat is nooit bevorderlijk voor de sfeer. Er wordt dan ook geklaagd over vals spel.

## **Wie wordt de nieuwe baas? Het probleem is actueel in Iran, bij de FNV en in Rusland**

Hoe valt de procedure om een voorzitter te kiezen te verbeteren? De FNV zou eens kunnen kijken hoe iemand Prins Carnaval wordt. Dat gebeurt volgens beproefde tradities.

Zo geldt bij de Kottelpeern in Denekamp dat de zittende vorst, die voorzitter is van de Raad van Elf, evenals de Prinsengarde een lijst aan met potentiële kandidaten voor het Prinsschap aanlevert. Dat zou de huidige FNV-voorzitter volgens mij ook wel willen. De Raad van Elf beslist vervolgens en behoeft in Denekamp geen goedkeuring van het Bestuur.

De Duinknijnen in De Zilk hanteren een model dat meer lijkt op dat wat de FNV nu gebruikt. Daar wordt de Prins door de leden gekozen, maar is hij altijd iemand uit de Raad van Elf. Ieder raadslid dat nog geen Prins is geweest, is kandidaat bij de verkiezing van de nieuwe Prins.

Persoonlijk zou ik de FNV aanraden om eens naar Tilburg te kijken. Daar heeft de zittende Raad van Elf geen inspraak en kan iedereen benoemd worden tot Prins. In de Kruikenstad benoemt het bestuur van de Carnavalsstichting een voorzitter van de Prinsecommissie. Deze formeert die geheime club van zeven mensen. Die gaan binnen hun eigen netwerk op zoek naar de beste kandidaat. De voorzitter houdt zelf het zogenaamde Sintelboek bij waarin notities staan over alle kandidaten. Dat boek is strikt geheim.

Als de zeven tot een keuze komen, legt de voorzitter van de Prinsecommissie diens naam voor aan het bestuur. Na goedkeuring polst de voorzitter de kandidaat. Indien de Prins toezeft, wordt hij voorgesteld aan de voorzitter van de Raad van Elf. De andere raadsleden ontmoeten pas aan het begin van de Elf-elf-avond hun Prins. Bij de FNV zou deze methode veel premature onrust hebben voorkomen.

In binnen- en buitenland zijn tal van andere voorbeelden te vinden. Het wachten is op een overzichtsstudie naar het benoemingsproces bij alle carnavalsverenigingen. Als geen hoogleraar deze uitdaging oppakt, kan de FNV hiertoe zelf het initiatief nemen via Stichting de Burcht die nu de Henri Polak-leerstoel financiert.

## **Verkiezingen in Nederland weinig effectief**

Wel moeten we bedenken dat het echte doel van verkiezingen (buiten Carnaval) niet is om de beste leider te vinden, maar om zonder bloedvergieten van de zittende leider af te komen. Dat is het belang dat schuilt achter het voorgangersgetal X.

Nederland heeft dit slecht geregeld. De politicoloog Peter Blair heeft laten zien dat het zolang er Tweede Kamerverkiezingen worden gehouden hier nog nooit is voorgekomen dat er na de verkiezingen een nieuwe regering kwam zonder daarin één van de partijen die ook al deel uitmaakte van de vorige regering. Politici die iedereen beu is, zijn in onze democratie alleen via een Functie Elders weg te krijgen.

# **WYNIA'S WEEK**

## **Wie wordt de nieuwe baas? Het probleem is actueel in Iran, bij de FNV en in Rusland**

Het belangrijkste opvolgingsprobleem ter de wereld betreft op dit moment de één na grootste kernmogendheid. Vladimir Poetin begon in maart 2000 met een wankele  $X=1$ , maar is sinds Michail Gorbatsjov in augustus 2022 overleed afgezakt naar het labiele  $X=0$ . (Ik tel zijn studievriend Dmitri Medvedev, die van 2008 tot 2012 president was - en toen Poetin tot premier benoemde - niet mee.)

Ik maak me dan ook minder zorgen om Donald Trump, dan om Poetin. Heersers in een land met score  $X=0$  hebben geen 'exit'; geen leven na hun leiderschap. Dat maakt hen gevaarlijk.

**[Paul Frentrop](#)** was achtereenvolgens journalist, bankier, ondernemer, pensioenbeheerder, hoogleraar en lid van de Eerste Kamer.

**Wynia's Week** verschijnt drie keer per week, 156 keer per jaar, met even onafhankelijke als broodnodige artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat samen met de andere donateurs mogelijk. **We zijn weer enthousiast begonnen aan 2025. Doet u mee? [Kijk HIER](#). Hartelijk dank!**